

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تمام حیوانات دریایی به جز ماهیان پولک دار حرام گوشت می باشند مثل : اسفنج ها ، صدف ها ، ستاره دریایی ، عروس دریایی ، هشت پا و سایر نرم تنان دریایی و مانند آنها حتی حیواناتی که همنام حیوانات خشکزی حلال گوشت می باشند مثل : اسب آبی ، گاو آبی ، حرام گوشت محسوب می شوند^۱.

• حیوانات دوزیست که هم در آب زندگی می کنند و هم در خشکی ، مثل اقسام مختلف خرچنگ ، شاه میگو ، لاک پشت ، قورباغه ، حرام گوشت هستند و خوردن گوشت آنها حرام می باشد^۲.

میگو

• میگو **Shrimp** که آن را رویان نیز می نامند^۳، از حیوانات آبی حلال و دارای فلس است ولی ماهی سمنقور که از حشرات خشکی است و نام ماهی بر آن نهاده اند

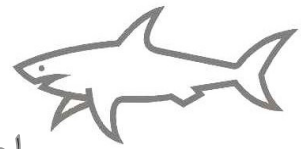
۱. آیت الله سیستانی : استفتائات ص ۲۵۴ س ۳۹۶ م ۱ و ۳ ، منهاج الصالحین ج ۳ ص ۲۸۵ .

۲. آیت الله سیستانی : استفتائات ص ۲۵۴ س ۳۹۶ م ۱ و ۳ ، منهاج الصالحین ج ۳ ص ۲۸۵ .

۳. میگو : میگ ، ملخ دریایی (نگا . رویان) . فرهنگ عمید

رویان : اربیان ، میگ ، میگو ، ملخ دریایی . فرهنگ عمید

حرام است مگر برای درمان در مقام ضرورت و اضطرار^۴.

• اربیان که در این زمان رو بیان نامیده می شود حلال است^۵.

• میگو حلال گوشت است و در حکم ، ملحق به ماهیان پولک دار محسوب می شود

و خوردن آن چنانچه زنده از آب گرفته شود حلال است و اشکال ندارد^۶.

س . حیوانی است دریایی بنام میگو ، آیا حلال گوشت است یا نه ؟

ج . ظاهراً حیوان مذکور یک قسم از ماهی است و در اخبار و روایات اربیال و به

لغت عربی به آن روبیال اطلاق می شود و حلال است^۷.

س . خوردن میگو حلال است یا نه ؟

ج . حلال است^۸.

س . اربیان یا میگو که صید می شوند ، آیا حلال است ؟

ج . هرچه عرفاً اربیان و میگو گفته شود حلال است^۹.

۴ . منهاج الصالحین آیت الله سیستانی ج ۳ م ۸۷۸ . منهاج الصالحین آیت الله خوئی ج ۲ م ۱۶۷۸ . وسیلة النجاة آیت الله گلپایگانی

ج ۲ ص ۲۴۳ م ۱۳ ، تحریر الوسیله مرحوم امام ج ۲ ص ۱۴۱ م ۳ . توضیح المسائل آیت الله مکارم شیرازی م ۲۲۵۵ .

۵ . آیت الله سیستانی الفقه المیسر ص ۲۸۵ م ۶۶۳ .

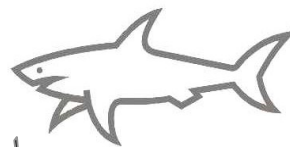
۶ . آیت الله سیستانی استفتائات ص ۲۵۴ س ۳۹۶ م ۲ .

۷ . آیت الله گلپایگانی مجمع المسائل ج ۳ ص ۶۳ م ۲ .

۸ . آیت الله بهجت استفتائات ج ۴ ص ۳۷۷ س ۵۸۸۰ .

۹ . آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۱ ص ۳۹۸ س ۱۷۶۶ .

س . روبیان که نوعیست معروف از جانوران کوچک آبی ، و آن را در لغت انگلیسی شَرِمپ و پَراؤن ، و در اردو جهنیگا ، و در زبان گجراتی شُپونیا می گویند . .
 . آیا حلال است یا حرام ؟

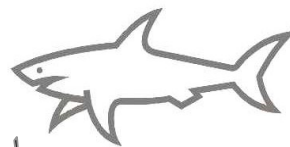
ج . سمک و ماهی که مسلمین حتی شیعه ، عادی به خوردن آن بوده‌اند و هستند ، و در لسان آن‌ها از آن ماهی تعبیر می‌شود به اربیان و روبیان ، حلال است ، و حلیت آن در نصوص مرویه از ائمه اهل بیت علیهم‌السلام و کلمات علمای عظام مفروغ عنه است بلی ، حیوانات دیگری که سمک نیستند ، یا سمک هستند و فلس ندارند ، از موضوع سؤال خارجند . . .^{۱۰}

شاه میگو

س . در مسأله اربیان (روبیان) که معروف به میگو است و به طور شایع صید می‌شود و مأكول است فرموده‌اند : فلس دارد ، آیا همه اقسام میگو را شامل می‌شود ؟ چون یک رقم میگو که معروف به شاه میگو است (و اسم خارجی آن لابستر است) که تمام مشخصات اربیان رایج در او دیده می‌شود جز آن که جثه او بزرگتر است ، آیا اربیان خاصی حلیت دارد یا هر چه که اربیان و میگو نامیده شده با وحدت مشخصات ، حلال است ؟

^{۱۰} . آیت الله بروجردی استفتائات ج ۲ ص ۴۰۱ س ۱ .

ج . فرقی میان انواع اربیان نیست ولی باید مانند اربیان معمولی فلس داشته باشد^{۱۱}.

س . متخصصین علم جانورشناسی می‌گویند : در دریا‌های جنوبی کشور نوعی خرچنگ دراز به نام شاه میگو و در آب‌های شیرین مرداب انزلی و رودخانه‌های وابسته به آن و بعضی دیگر از آب‌های شیرین داخلی نوعی خرچنگ دراز به نام خرچنگ آب شیرین زندگی می‌کند که شباهت ساختمانی بسیار زیادی با میگو دارد ، از لحاظ ساختمان ظاهری ، شاه میگو و خرچنگ آب شیرین تفاوت فاحشی با خرچنگ معروف که دارای بدنی گرد و پهن است و در کنار دریا و یا رودخانه‌ها زندگی می‌کند دارد ، آیا این‌ها حلال هستند یا حرام ؟

ج . حکم در اینجا تابع صدق موضوع در نظر عرف است ، اگر به آن خرچنگ (سرطان) گفته شود حرام است و اگر صدق رویان (میگو) بر آن کند حلال است ، برای تشخیص این موضوع می‌توانید به صیّادان مراجعه کنید^{۱۲}.

مرغان دریایی

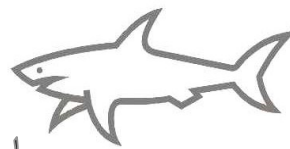
• تمام پرندگان دریایی در حلیّت و حرمت مثل همانندشان از پرندگان خشکی می‌باشند^{۱۳}.

^{۱۱} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۱ ص ۲۸۱ س ۹۸۶ .

^{۱۲} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۱ ص ۲۸۱ س ۹۸۴ .

^{۱۳} . آیت الله سیستانی المسائل المنتخبة ص ۴۳۸ م ۱۲۲۴ ، منهاج الصالحین ج ۳ ص ۲۸۵ م ۸۷۷ .

خون ماهی

• حیوانات خون سرد^{۱۴} که حرام گوشتند مانند قورباغه و ... بدون اشکال خوردن خونشان حرام است و حیوانات خون سرد حلال گوشت مانند ماهی حلال، در حلیت خوردن خونش اشکال است رعایت مقتضای احتیاط در این مورد ترک نشود، بلکه اگر ماهی آلوده به خون خورده شود به حلال بودنش حکم می‌شود^{۱۵}.

س . هرگاه ماهی را بی‌صدمه از آب بیرون آورند و در بیرون از آب مرد، پس آن را خورد کردند و از بدن آن خون بیرون آمد، خوردن آن حلال است یا حرام؟

ج . بیرون آمدن خون از آن بعد از مردن در بیرون از آب سبب حرمت نمی‌شود^{۱۶}.

پوست، فلس، امعاء و استخوان ماهی

س . آیا خوردن فلس، خون، امعاء و استخوان ماهی جایز است؟

ج . اگر عرفاً جزء خبائث باشد جایز نیست^{۱۷}.

س . آیا خوردن پوست ماهی حلال گوشت جایز است؟

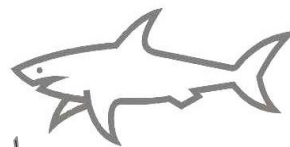
^{۱۴} حیواناتی که خون جهنده ندارند.

^{۱۵} آیت الله سیستانی منهاج الصالحین ج ۳ ص ۲۹۳ م ۹۰۶: و أما الدم من غیر ذی النفس السائلة فما كان مما حرم أكله كالوزغ و ... فلا إشکال فی حرمة . و أما ما كان مما حلّ أكله كالسمک الحلال ففیه إشکال فلا یترک مراعاة مقتضى الإحتیاط فیه ، نعم یحکم بحلیته إذا أكل مع السمک بأن أكل السمک بدمه .

^{۱۶} آیت الله بروجردی استفتائات ج ۲ ص ۳۹۳ س ۱ .

^{۱۷} آیت الله سید محمد شاهرودی استفتائات ص ۲۷۶ س ۱۱۶۲

ج . بلی ۱۸ .

احکام صید ماهی

برای حلال شدن ماهی ، سه شرط لازم است :

الف . فلس دار بودن ب . أخذ (گرفتن از آب) ج . حیات (آن را زنده از آب گرفتن) .

• اگر ماهی فلس دار را زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد ، پاک است و خوردن آن حلال است .

و چنانچه در آب بمیرد پاک است ولی خوردن آن حرام می باشد .

و ماهی بی فلس را اگر چه زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد حرام است ۱۹ .

مردن ماهی در دام یا تور

هرگاه ماهی در تور یا دام صیاد داخل شود و قبل از این که بیرون کشیده شود ، بمیرد ،

حلال است یا حرام چند دیدگاه وجود دارد :

الف . حلال است ۲۰ .

۱۸ . آیت الله سید محمد شاهرودی استفتائات ص ۲۷۶ س ۱۱۶۳ .

۱۹ . رساله توضیح المسائل مراجع ج ۲ صید ماهی ص ۵۹۰ م ۲۶۱۵ . آیت الله سیستانی : الفقه المیسر ص ۲۸۴ م ۶۵۸ و

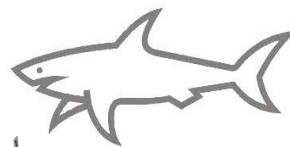
المسائل المنتخبة ص ۴۳۳ م ۱۲۱۳ و استفتائات ص ۲۵۵ م ۳۹۶ و ۷ و ۹ .

۲۰ . آیات عظام : سیستانی ، خویی ، فاضل ، تبریزی ، زنجانی ، تبریزی ، مکارم شیرازی .

• هرگاه ماهی در تور یا دام (یا آلات دیگر ماهیگیری) صیاد داخل شود و قبل از این که بیرون کشیده شود ، بمیرد ، خوردنش

حلال است ۲۰ . آیت الله سیستانی : الفقه المیسر ص ۲۸۵ م ۶۶۰ ، المسائل المنتخبة ص ۴۳۳ و ۴۳۴ م ۱۲۱۴

ب. حرام است^{۲۱}.

س. خوردن ماهی که در دام یا تور، درون آب بمیرد چگونه است؟

ج. اگر در تور بمیرد و لو آن که در آب باشد حلال است، و اگر با دام (مثل قلاب) گرفته شود و در آب بمیرد حلال نیست.

استفتائات جدید آیت الله تبریزی ج ۲ ص ۳۹۰ س ۱۶۱۸

۰ اگر در تور ماهی گیری در آب بمیرد خوردنش حلال است. آیات عظام خوبی، فاضل، تبریزی، زنجانی: رساله توضیح

المسائل مراجع ج ۲ صید ماهی ص ۵۹۲ م ۲۶۱۵

س: اگر ماهی در تور بمیرد برای حلیت آن کافی است، یا باید آن را از آب خارج کنند و در خارج آب بمیرد؟

ج: هر دو حلال است. آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۴۱۵ س ۱۲۲۰

۲۱. آیات عظام: امام، بهجت:

س: اگر ماهی در تور صیادی در زیر آب بمیرد، حلال است یا حرام؟

ج: حرام است^{۲۱}. آیت الله بهجت استفتائات ج ۴ ص ۳۷۶ س ۵۸۷۴

۰ اگر دامی در آب برای صید ماهی نصب کنند و ماهی بعد از به دام افتادن، در داخل آب بمیرد حرام است، و اگر تور

ماهیگیری را از آب خارج کنند و ببینند بعضی از ماهی های آن یا همه اش مرده اند و ندانند داخل آب مرده اند یا بعد از خروج از

آب، بنابراین احتیاط واجب از آنها اجتناب نمایند. مرحوم امام تحریرالوسیله ج ۲ ص ۱۳۱ م ۲۷

س: احتراماً معروض می دارم که مسأله خرید و فروش و استفاده ماهی در استان بوشهر به نهایت اشکال رسیده است چون هفتاد

تا هشتاد درصد ماهی ها هنگام صید در آب جان می دهند، لذا تقاضا نمودیم فتوای امام را در این مورد مذکور صریحاً اعلام فرمایید

ج. اگر معلوم است که ماهی در آب جان داده حرام است ولی ماهی که در دسترس مسلمین قرار داده می شود اگر احتمال دهند

که احراز تذکیر آن را کرده اند، محکوم به حلیت است. استفتائات امام ج ۲ ص ۴۹۷ س ۱۱

س. تور ماهیگیری را به دریا می اندازند و پس از ۶ یا ۷ ساعت تور را از آب می کشند، ماهی هایی که در این تور به دام

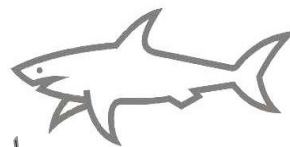
افتاده اند به خصوص ماهی هایی که در ساعات اولیه به تور گیر کرده اند همگی مرده اند و تور در آب بوده، حکم این ماهی ها

چگونه است؟ آیا این چنین ماهی گیری (که بنادر جنوب کشور همگی این چنین ماهی می گیرند) محکوم به حلیت است یا

حرمت؟

ج. ماهی اگر داخل آب بمیرد اگرچه داخل تور ماهی گیری باشد، خوردن آن حرام است. استفتاءات امام ج ۲ ص ۴۹۴ س ۲

ج. حلال بودن آن خالی از قوت نیست هر چند احوط ، ترک خوردن آن است^{۲۲}.

د. حلیّت آن بعید نیست اگر چه احوط ، ترک خوردن آن است^{۲۳}.

مردن ماهی در دام حلبی

س : در بعضی از مناطق نوعی صید ماهی رایج است که در کنار رودخانه یعنی آن جایی که آب هست ولی خیلی کم است و بعضی از ماهیان حلال گوشت در آنجا تخم گذاری می کنند ، حلبی یا ظرف دیگری را زیر خاک می کنند به شکلی که دهانه حلب مساوی با سطح آب است ، ماهیان هنگام تخم گذاری درون ظرف می ریزند و نمی توانند بیرون بروند ، بعضی از این ماهی ها ممکن است درون این ظرف بمیرند ، حال بفرمایید :

اولاً : حکم این ماهی ها از جهت حلیّت و حرمت چیست ؟

ثانیاً : به فرض حلال بودن ، حکم آن ماهی هایی که می میرند چیست ؟ (ضمناً این نوع صید تقریباً می توان گفت رایج است) .

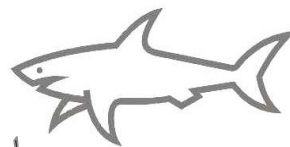
آیت الله فاضل لنکرانی: اگر حلبی یا ظرف را به قصد صید ماهی می گذارند به نظر اینجانب ماهی هایی که درون آن می ریزند اگر چه در آب ظرف هم بمیرند همه حلال

^{۲۲} . آیت الله نوری همدانی : رساله توضیح المسائل مراجع ج ۲ صید ماهی ص ۵۹۲ م ۲۶۱۵

^{۲۳} . آیت الله گلپایگانی و صافی گلپایگانی : رساله توضیح المسائل مراجع ج ۲ صید ماهی ص ۵۹۲ م ۲۶۱۵

هستند^{۲۴}.

آیت الله سید محمد شاهرودی : در صورتی که در ظرف آب نباشد و ظرف را جهت صید ماهی گذاشته باشند و ماهی در آن بیفتد و بمیرد ملک صاحب ظرف می شود و حلال است ولی اگر در ظرف آب باشد و ماهی در آب ظرف بمیرد ، حلیت آن محل اشکال است و احوط اجتناب است^{۲۵}.

مرگ ماهی بیرون آب به علل طبیعی

• اگر ماهی از آب بیرون بیفتد ، یا موج آن را بیرون بیندازد ، یا آب فرو رود و ماهی در خشکی بماند^{۲۶} ، چنانچه پیش از آن که بمیرد ، با دست یا به وسیله دیگر کسی آن را بگیرد ، بعد از جان دادن حلال است^{۲۷}.

• و اگر قبل از گرفتن بمیرد ، حرام است^{۲۸}.

اسلام ، قبله و بسم الله

• کسی که ماهی را صید می کند لازم نیست مسلمان باشد و بسم الله گفتن ، هنگام

^{۲۴} . جامع المسائل ج ۱ س ۱۳۶۰.

^{۲۵} . استفتانات ص ۲۷۲ س ۱۱۴۴ .

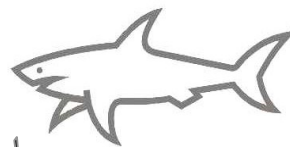
^{۲۶} . یا بر اثر جزر و مد دریا در خشکی بماند و بمیرد ، حرام است (مکارم شیرازی) .

^{۲۷} . توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۶۱۶ . آیت الله سیستانی : الفقه المیسر ص ۲۸۵ م ۶۶۰ ، المسائل المنتخبة ص ۴۳۳ و ۴۳۴ م

۱۲۱۴ و استفتانات ص ۲۵۵ س ۳۹۶ م ۸ .

^{۲۸} . سیستانی توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۶۱۶ تعلیقه ۳ و استفتانات ص ۲۵۵ س ۳۹۶ م ۸ .

صید ماهی شرط نیست .

بنابراین اگر کافر هم ماهی را از آب بگیرد حلال است^{۲۹} ولی مسلمان باید ببیند یا از راه دیگری اطمینان^{۳۰} یا یقین^{۳۱} داشته باشد که او را زنده از آب گرفته است^{۳۲}.

س . صیّاد چه شرایطی دارد ؟ آیا مسلمان بودن و بردن نام خدا هنگام صید لازم است ؟

ج . در صید ماهی مسلمان بودن صیّاد شرط نیست و بردن نام خدا لازم نیست ولی مسلمان باید اطمینان یا یقین کند که آن را زنده از آب گرفته است^{۳۳}.

س . آیا خریدن ماهی از اهل تسنّن جایز است در حالی که ما نمی‌دانیم آن ماهی فلس دار است یا بی‌فلس ؟

ج . خریدنش جایز است ولی خوردنش جایز نیست تا زمانی که احراز نشده از ماهیان فلس‌دار است^{۳۴}.

س . آیا در صید ماهی لازم است صیّاد ، مسلمان باشد ؟

^{۲۹} . آیت الله سیستانی المسائل المنتخبة ص ۴۳۴ م ۱۲۱۹ . توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۶۱۷ .

^{۳۰} . آیات عظام : سیستانی ، بهجت و زنجانی

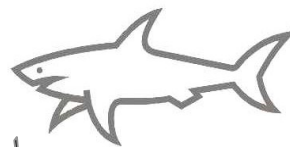
^{۳۱} . آیات عظام : خویی و تبریزی

^{۳۲} . برگرفته از توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۶۱۷ .

^{۳۳} . آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۲ ص ۳۹۰ س ۱۶۱۹ .

^{۳۴} . آیت الله سیستانی ، الفقه للمغربین م ۱۸۲ .

ج . لازم نیست ، صید کافر هم حلال است ، قبله و بسم الله نیز در آن شرط نیست^{۳۵} .

نگهداری ماهی پس از صید

• هرگاه ماهی را از آب بگیرند بعد آن را در ظرف آبی نگهداری کنند و ماهی در آن ظرف بمیرد ، حرام می گردد^{۳۶} .

س : بعضی از صیّادان بعد از صید ماهی یا میگو برای این که ماهیها در ایّام شکار فاسد نشود ، آنها را به طور نیمه جان داخل گونی گذاشته ، سپس آن را داخل آب می گذارند ، که بعضی از آنها به واسطه ی جراحت ، یا فشردگی محلّ ، در داخل آب می میرند . حکم شرعی آنها چیست ؟

ج : حلال است^{۳۷} .

صید ماهی با دینامیت ، برق

س : در برخی از مناطق با اتصال برق به آب یا انداختن دینامیت در آب ، ماهی صید می کنند آیا این روش صید جایز است ؟

ج : چنانچه ماهی در آب بمیرد ، حرام است^{۳۸} .

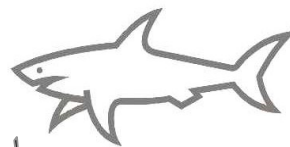
^{۳۵} . استفتائات جدید آیت الله مکارم شیرازی ج ۲ ص ۴۱۴ س ۱۲۱۹ .

^{۳۶} . آیت الله سیستانی : الفقه المیسّر ص ۲۸۴ م ۶۵۹ ، المسائل المنتخبة ص ۴۳۴ م ۱۲۱۵ .

^{۳۷} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۳ ص ۳۰۰ س ۷۹۵ .

^{۳۸} . آیت الله بهجت استفتائات ج ۴ ص ۳۷۵ س ۵۸۷۳ .

س . برای صید ماهی ، بوسیله برق صید کنند چه صورت دارد ؟

ج : اگر در اثر برق گرفتگی در آب بمیرد ، حرام است^{۳۹} .

س . اخیراً عده‌ای از صیّادان نقل می‌کنند که ماهی را به وسیله برق صید می‌کنند

ماهی صید شده در آب می‌میرد مرده آن را از آب بیرون می‌آورند ، سؤال این است

که چنین ماهی از نظر حلیّت و یا حرمت چه حکمی دارد ؟

ج . اشکال دارد ، مگر این که بیرون از آب بمیرد^{۴۰} .

س . نظر به این که عده‌ای با استفاده از نارنجک و یا دیگر موادّ منفجره اقدام به صید

ماهی می‌نمایند به طوری که در اثر موج انفجار ایجاد شده ، ماهی‌ها روی سطح آب

قرار می‌گیرند و سپس آنها را از روی آب جمع می‌کنند آیا چنین ماهی‌هایی حلال

هستند ؟

ج . اگر ماهی‌ها زنده یا نیمه جان از دریا گرفته شوند حلال هستند^{۴۱} .

صید ماهی با زهر

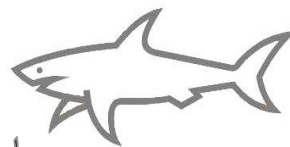
• اگر ماهی به خاطر خوردن سم روی آب معلق شود ، اگر زنده از روی آب بگیرند

^{۳۹} . آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۱ ص ۳۹۷ س ۱۷۶۱ .

^{۴۰} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۱ ص ۲۸۰ س ۹۸۳ .

^{۴۱} . استفتائات جدید آیت الله مکارم شیرازی ج ۱ ص ۲۸۲ س ۹۹۰ .

حلال است و اگر قبل از گرفتن از آب مرده باشد حرام می‌گردد^{۴۲}.

س . حکم صید ماهی از طریق انفجار و اتصال برق و یا ریختن زهر چیست ؟

ج : باید زنده از آب گرفته شده و در خارج از آب بمیرد^{۴۳}.

زخم زدن در آب

س . هرگاه بدن ماهی را در آب با آلت آهنی سوراخ کنند و از آب بیرون آورند و

در بیرون آب بمیرد ، خوردن آن حلال است یا حرام ؟

ج . بر فرض آن که سوراخ شدن بدن آن موجب موت آن نباشد ، و موجب موت آن ،

بیرون آوردن از آب باشد حلال است^{۴۴}.

ماهی در شکم ماهی

س . اگر در شکم ماهی که صید شده ماهی دیگری پیدا شود حلال است یا حرام ؟

ج . دو دیدگاه وجود دارد : الف . حلال است^{۴۵} . ب . محل اشکال است در اجتناب از

^{۴۲} . آیت الله سیستانی الفقه المیسر ص ۲۸۵ م ۶۶۱ ، المسائل المنتخبة ص ۴۳۴ م ۱۲۱۶ .

^{۴۳} . آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۲ ص ۳۹۰ س ۱۶۱۴ .

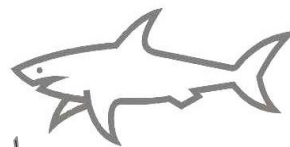
^{۴۴} . آیت الله بروجردی استفتائات ج ۲ ص ۳۹۳ س ۱ .

^{۴۵} . آیات عظام : تبریزی ، سیدمحمد شاهرودی ، نوری همدانی : آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۲ ص ۳۹۱ س ۱۶۲۰ . آیت

الله سید محمد شاهرودی استفتائات ص ۲۷۲ س ۱۱۴۵ . آیت الله نوری همدانی هزار و یک مسأله ی فقهی ج ۱ ص

ش ۲۲۴۷ س ۸۴۳ .

آن احتیاط ترک نشود^{۴۶}.

غذای ماهی

س . ماهی که به گوشت انسان یا مردار تربیت یابد ، خوردن گوشت آن حلال است یا حرام ؟

ج . جمل تغذی حیوان است به عزره انسان نه نجاست دیگر ، ولی تغذی ماهی به صورت گوشت انسان یا غیر انسان موجب حرمت آن نیست اگر حلال الاصل باشد^{۴۷}.

صید ماهی حرام گوشت

• استفاده از ماهی بدون پولک در اغراض و منافع حلال مانند مقاصد طبی غیر خوراکی ، اشکال ندارد و خرید و فروش آن برای این مورد جایز است^{۴۸}.

• فروختن ماهی بدون پولک در صورتی جایز است که منفعت حلال قابل توجه در نزد عرف داشته باشد به طوری که بذل مال در ازای آن در نزد عرف صحیح و مورد قبول باشد^{۴۹}.

س . آیا صیادان ماهی می توانند ماهی حرام گوشت صید کنند ؟ و با فرض عدم جواز

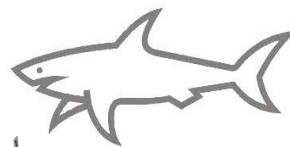
^{۴۶} . آیت الله سیستانی : ذکر جمع من الفقهاء رضوان الله تعالی علیه أنه يحل من السمک الميت ما يوجد فی جوف السمكة المباحة إذا كان مباحاً ، و لكن هذا محل اشکال فلا یرک الاحتیاط بالاجتناب عنه^{۴۶} . منهاج الصالحین ج ۳ ص ۲۸۶ م ۸۷۹

^{۴۷} . آیت الله بروجردی استفتائات ج ۲ ص ۴۰۷ س ۱۲

^{۴۸} . آیت الله سیستانی الفقه المیسر ص ۲۸۵ م ۶۶۲ .

^{۴۹} . آیت الله سیستانی استفتائات ص ۲۵۷ س ۳۹۶ م ۱۵ .

اگر تجری کند و صید کند آیا می‌تواند آن را بفروشد و بعد از تخمیس اموال آن را تصاحب نماید؟

ج. صید ماهی حرام گوشت اگر داعی عقلایی داشته باشد مانعی ندارد و فروش آن برای استفاده حلال مانند آن که آن را خوراک حیوان یا ماهی دیگری بکند اشکال ندارد و تخمیس لازم نیست مگر آن که یکسال بگذرد و فاضل مؤونه سنه شود (یعنی صرف در مؤونه آن سال نشود)^{۵۰}.

س. اگر شخصی به نیت صید ماهی حلال گوشت، ماهی صید کند در ضمن تور مقداری ماهی حرام گوشت پیدا شود آیا باید آن‌ها را دوباره به دریا بریزد؟ یا این که می‌تواند بفروشد و بعد از تخمیس مالک پول شود؟

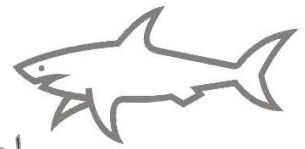
ج. می‌تواند آن را به مصرف حلال برساند یعنی در غیر خوردن انسان استفاده نماید و جایز است آن را بفروشد در صورتی که منفعت محله‌ای داشته باشد و تخمیس لازم نیست مگر آن که یک سال بگذرد و فاضل مؤونه سنه شود^{۵۱}.

س: آن دسته از آبزیان که خوردن آن‌ها حرام است و لو این که زنده از آب گرفته شده باشد آیا محکوم به حکم میتة است که خرید و فروش آن حرام می‌باشد؟ (چون

^{۵۰}. آیت الله سید محمد شاهرودی استفتانات ص ۲۷۲ س ۱۱۴۶.

^{۵۱}. آیت الله سید محمد شاهرودی استفتانات ص ۲۷۲ س ۱۱۴۷.

استفاده‌های دیگری مانند خوراک برای دام و طیور و بعضاً استفاده‌های صنعتی می‌شود).

ج . خرید و فروش آن‌ها برای منافع دیگر اشکالی ندارد.^{۵۲}

س . شکار حیواناتی که جنبه تغذیه ندارند، و حرام گوشت هستند، چه حکمی دارد؟

ج . هر کاری باید هدف مشروعی داشته باشد، از جمله شکار حیوانات.^{۵۳}

صیادی و خوشگذرانی

س . آیا صید ماهی برای سرگرمی و خوشگذرانی جایز است؟

ج . جایز نیست، تنها برای نیاز شخصی یا برای کسب و کار جایز است.^{۵۴}

س . آیا خوردن گوشت صید لهوری حرام است؟

ج . حرام نیست، ولی عمل صید لهوری حرام است.^{۵۵}

س . ملاک لهوری بودن صید چیست؟ آیا صید ماهی از باب تفریح، لهوری محسوب

می‌شود؟

ج . هرگونه صید تفریحی که مورد نیاز برای زندگی شخصی یا تجارت یا امثال آن

نباشد، لهوری محسوب می‌شود.^{۵۶}

^{۵۲} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۱ ص ۲۸۲ س ۹۸۸ .

^{۵۳} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۳ ص ۶۳۶ س ۱۸۳۵ .

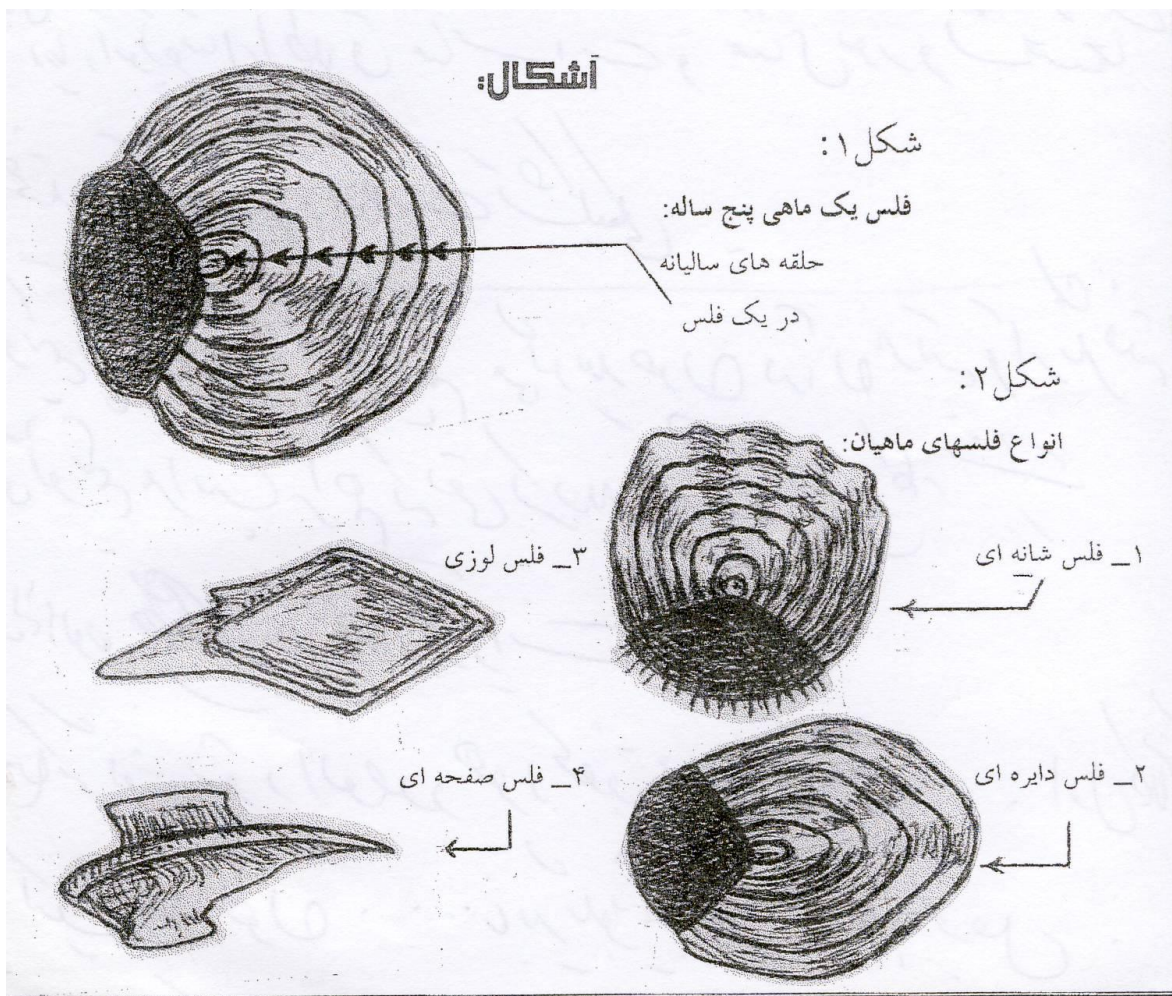
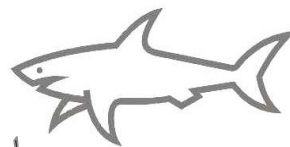
^{۵۴} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۴۱۴ س ۱۲۱۸ .

^{۵۵} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۴۱۵ م ۱۲۲۲ .

^{۵۶} . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۴۱۵ م ۱۲۲۳ .

منابع

• استفتائات خصوصی کتبی از مراجع عظام تقلید:

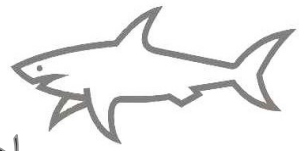
۲۴. در صورتی که فلس داشته باشد حلال است =

بسم الله
برای حلیت ماهی باید دارای فلسی باشد که با چشم عادی دیده شود.

۱۳- اگر فلس ماهی با چشم عادی قابل رؤیت نباشد،
حلال نیست. والله العالم

حلیت آن مشعل است لازم است حیاط مشعل

بدون دھراز وجود فلس خوردن آن جایز نیست

کنسروی می که در بازار مشعل فروخته می شود چنانچه جمال داده شود که لزه می مفرد در آن حلال است
سگم آن که لزه بلاد کفر یا بلاد غیر مشعل دارد خوردن و جمال داده شود که بازار مشعل در ارتباط با آن مستحق کرده باشد

بسمه تعالی
کافی نیست و باید عرفاً فلس داشته باشد و چنانچه ثابت بشود که جنس آن فلس دار است
حلال است والله العالم

بسمه تعالی
ماده از مشود که فلس دارد و اگر نه خوردنش جایز نیست مگر اینکه مشکوک
بمردن بنظر مردم آقا این نوع ماهی هم حلال است

بسمه تعالی
ع: کافی نیست =
ع: خوردن آن اشکال دارد =
ع: آنچه در بازار اسکندریه فروخته شود حلال است =

بنظر اخص آقا جنس ماهی هم اگر با دستگیره دیده شود حلال است

بسمه تعالی

بسمه تعالی
اگر فلس دارد حلال است ، هر چند ضعیف و ریز باشد
و با چشم غیر مسلح دیده نشود

بسمه تعالی
حلال است

بسمه تعالی
حلال است و ذوق نمی کنه

بسمه تعالی
خیز بر این حلیت کافی نیست

معلوم به حرمت است

اشکال نخوردنش

توضیح: در این صورت اگر فلسی با مشعل همراه باشد
مشهد مقدس: تهران: خردوی نو: پلاک ۳۰، ۳۴۹
فکس: ۵۸۱۱۶ * تلفن: ۵۸۱۱۶

جواب ۱: باید عرفاً فلس در باشد تا حکم به حلیت آن گردد

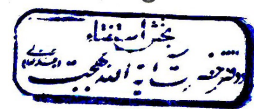
بسمه تعالی

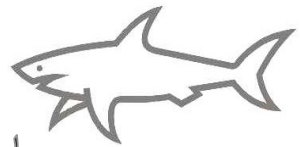
ع: در صورتی که با چشم عادی دیده نشود خوردن آن ماهی جایز نیست =

ع- کافی نیست

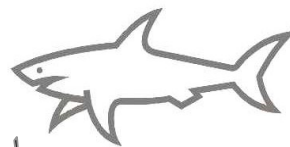
بسمه تعالی
فلس معارف حلال است

- استفتائات آیت الله محمد علی اراکی
- استفتائات آیت الله سید علی حسینی سیستانی
- استفتائات جدید آیت الله ناصر مکارم شیرازی ج ۲
- استفتائات آیت الله سید محمد حسین بروجردی
- استفتائات آیت الله سید محمد حسینی شاهرودی
- استفتائات جدید آیت الله میرزا جواد تبریزی ج
- استفتائات جدید آیت الله میرزا جواد تبریزی ج ۲
- استفتائات آیت الله بهجت
- استفتاءات امام ج ۲
- الفتاوی المیسرة آیت الله سید علی حسینی سیستانی
- الفقه المیسر آیت الله سید علی حسینی سیستانی
- الفقه للمغربین آیت الله سید علی حسینی سیستانی
- المسائل الشرعیة آیت الله خوئی
- المسائل المنتخبة آیت الله سید علی حسینی سیستانی
- اولین دانشگاه و آخرین پیامبر ، دکتر سید رضا پاک نژاد
- تحریر الوسیله مرحوم امام ج ۲
- توضیح المسائل مراجع
- توضیح المسائل آیت الله مکارم شیرازی
- توضیح المسائل آیت الله فاضل لنکرانی
- جامع الأحکام آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی
- جامع المسائل آیت الله فاضل لنکرانی
- ماهیان آب شیرین ایران ، حسنیار محمدیان
- ماهیان آب شیرین ایران دکتر غلام حسین وثوقی و مهندس بهزاد مستجیر

فهرست

۹	.....	۱	.....
۱۱	.....	۱	.....
۱۱	.....	۳	.....
۱۲	.....	۴	.....
۱۳	.....	۵	.....
۱۳	.....	۵	.....
۱۳	.....	۶	.....
۱۴	.....	۶	.....
۱۶	.....	۸	.....
		۹	.....

تذکره:

✓ ویرایش این تحقیق در تاریخ ۱۰ / ۲ / ۱۳۹۹ ش به پایان رسید ولی در حکم

چرک نویس می باشد ، ویرایش نهایی نشده است .

✓ از تمامی عزیزانی که در گردآوری این مجموعه تاکنون همکاری نموده اند ، تقدیر

و تشکر می نمایم ، به خصوص برادر ارجمند و گرامی جناب حجة الإسلام محمد

قاضی زید عزه الشریف .

نشریه پیام دین

موضوع : ماهی ها جلد دوم   مدیر مسئول : علی صادقی موحد

تاریخ تألیف : ۱۳۸۳   صاحب امتیاز : احمد سعید کریمی

تاریخ بازبینی : خرداد ۱۳۹۹

